

LITTERATUREN OG SAMFUNDET

Knut Ove Eliassen og Anne Fastrup (red.)

EUROPÆISK LITTERATUR 1500-1800. BIND 3: SAMFUNDET. FRA HOFFET TIL BYEN

Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2019

Samfundet. Fra hoffet til byen er det tredje og næstsidste bind i serien *Europæisk litteratur, 1500-1800*, der redigeres i et norsk-dansk samarbejde mellem litteraturforskere fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og Københavns Universitet. De to foregående bind har haft undertitlerne "Verden" og "Staten", og det fjerde og sidste bind vil omhandle selvet. Bogen indeholder ti kapitler, et forord og en epilog, der er skrevet af

bogens to redaktører – Knut Ove Eliassen og Anne Fastrup – samt Michael Høxbro Andersen, Siv Gøril Brandtzæg, Christian Dahl, Marius Warholm Haugen, Ingvild Hagen Kjørholt, Ellen Krefting og Tue Andersen Nexø. Ligesom de to foregående bind anlægger også dette bind en tematisk snarere end epokal vinkel på de litterære værker. Fokus er således ikke på de traditionelle litteraturhistoriske perioder – eksempelvis renæssance, oplysning eller romantik – eller nationale kontekster. Angrebsvinklen er snarere problemorienteret eller tematisk.

Som titlen indikerer, undersøger dette bind altså samfundets

tilsynekomst som litterært motiv og tema i den tidlig moderne vest-europæiske litteratur med hovedfokus på Frankrig og England, og på hvordan forestillinger om samfundet ændrer sig i løbet af denne periode. Fra at betegne interessefællesskaber, såsom håndværkerlav eller handelskompagnier, udvikler begrebet 'samfund' sig i løbet af perioden 1500-1800 til at betyde noget nær det, vi i dag forstår ved ordet. Som redaktørerne skriver i forordet, forsøger bogen at "bruke litteraturen til å belyse noen etapper i utviklingen som gjorde at 'selskab' (*society*) blev til 'samfunn' (*Society*) og slik synonymt med båndene i en anonym intersubjektiv realitet. Snarere enn å la samfunnet forklare tekstene, ønsker vi at tekstene skal forklare 'samfunnet'." (8) Vi har altså at gjøre med en bred forståelse af 'samfund', der er tættere på, hvordan den tidlig moderne periode forstod begrebet. Foregående citat illustrerer desuden også fint bogens litteratursyn: Litteraturen, inklusiv drama, forstås som et særligt privilegeret sted, hvor periodens selvrefleksion så at sige kan komme til orde.

Kapitlerne er varierede og dækker så forskellige litterære værker som Baldassare Castigliones

repræsentation af hofmændenes elegante socialitet i *Il Cortigiano*; Shakespeares iscenesættelse af de socialt strukturerende gælds- og kreditnetværk, der præger 1600-tallets London i *The Merchant of Venice*; Carlo Goldonis beskrivelse af kaffehusets sociale rum i komedien *La bottega del caffè* og Louis-Sébastien Merciers sociologiske skildring af storbyen Paris i *Tableau de Paris* blot for at nævne et par eksempler. Derudover er det positivt, at der er så stor genrespredning i bogens kapitler, der både handler om den pikareske roman, brevromanen, poesi, drama (dog først og fremmest komedien), hofmandsmanualer samt journalistiske eller reportageagtige tekster. Denne store genre-mæssige spredning er en stor kvalitet ved bogen.

De værker, der analyseres i bogens ti kapitler, repræsenterer dét, som redaktørerne kalder for "litterære begivenheder", der "på den ene siden estetisk artikulerer den kollektive erfaringen av gitte historiske realiteter, på den andre siden leverer former og representasjoner som settes i sirkulasjon, produserer erkjennelse og identitet, samt tjener som modeller i de senere genrehistorierne." (10) Vi har således at gjøre med værker,

der på én gang reflekterer over den sociale erfaring, der har produceret dem, men som også har været afgørende for senere tids litteratur.

Overordnet set fungerer de enkelte kapitler godt. De er sprogligt veloplagede, skrevet i et klart og letfordøjeligt sprog, og de præsenterer for det meste originale og medrivende læsninger af kanoniske værker. Bedst er det, når de tekstanalytiske observationer og pointer kombineres med historisk kontekstualisering, som det gøres glimrende undervejs. På denne måde sættes værkerne og deres formsprog i forbindelse med den historiske kontekst på en yderst elegant måde. Derudover bør forfatterne og redaktørerne roses for kontinuiteten i kapitlerne. Der er en klar sammenhæng mellem de forskellige kapitler, der i mange tilfælde også griber direkte tilbage til tidligere kapitler. Det fungerer rigtigt godt.

Selvom jeg nød at læse bogen, er der imidlertid foretaget nogle valg, som jeg mener, man med rette kan diskutere. Selvom nogle af kapitlerne omhandler spansk og italiensk litteratur og teater (første, andet og syvende kapitel), er der et for tungt fokus på engelsk og fransk litteratur. Man kunne således godt

have ønsket sig en større geografisk og sproglig spredning. Der er eksempelvis ingen kapitler om tysk eller skandinavisk litteratur, selvom der af og til perspektiveres kortfattet til disse. En større grad af diversitet ville altså ikke blot have styrket bogens overordnede litteraturhistoriske narrativ, det ville også have kastet nyt lys over de værker, der analyseres.

Derudover mener jeg, at religion overordnet spiller en for lille rolle i bogen. Selvom vi befinder os i en periode, hvor det religiøse gradvist mister betydning, sådan udlægges det i hvert fald sædvanligvis i forskningslitteraturen, er det imidlertid klart, at kristendommen spiller en afgørende rolle igennem hele perioden. I en bog, der bevidst forsøger at læse litterære værker i lyset af afgørende historiske begivenheder, undrer det ligeledes undertegnede, at religiøse konflikter fylder så relativt lidt. Et konkret eksempel kunne være, at Tredivåarskrigen (1618-1648) ikke nævnes. Der er immervæk tale om en krig, der involverede alle større europæiske magter, og som resulterede i et ukendt antal millioner af civile dødsfald. Mit sidste kritikpunkt er tættere på bagatelafdelingen end de to fore-

gående: Bogen kunne godt have brugt en grundigere *copy-editing*. Eksempelvis oversættes citater på fremmedsprog ikke konsekvent til skribenternes modersmål. Det ville have givet en bedre læseoplevelse og have løftet helhedsindtrykket af bogen.

Men på trods af disse forbedringer og kritikpunkter mener jeg, at tredje bind af *Europæisk litteratur, 1500-1800* er et godt og vigtigt bidrag til litteraturhistorisk forskning på norsk og dansk. Bogen giver læseren en solid og grundig

indføring i en række formative værkers engagement i og dialog med samtiden og viser, hvordan litteraturen aktivt formes af og former kulturelle forestillinger. Derudover bidrager bogen med gode, nuancerede og analytisk sofistikerede læsninger, der uden tvivl vil være af nytte for litteraturstuderende på alle niveauer, men som også vil være af interesse for den almene læser uden for universitetsverdenen. Bogen får derfor min anbefaling, og jeg ser frem til at læse det fjerde og sidste bind. •